

Proslovili Libuše Heczková a Tomáš Glanc

(E*forum, 22. 01. 2019)

Přinášíme promluvy nad rakví Vladimíra Svatoň (19. července 1931 – 26. prosince 2018), které zazněly na Olšanských hřbitovech 4. ledna 2019.

Libuše Heczková:

Vážená zarmoucená rodino, vážení přátelé, vážení kolegové a kolegyně,

dovolte mi krátce se rozloučit za Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, s níž byl Vladimír Svatoň spojen od roku 1993, kdy se stal jedním ze zakladatelů Centra komparatistiky. Od té doby patřil k tvářím a hlasům Filozofické fakulty, které bylo nejen slyšet, ale kterým bylo také nasloucháno. Centrum komparatistiky Vladimíru Svatoňovi umožnilo využít zkušenosti a vědeckou orientaci založenou studiem češtiny a ruštiny na Filozofické fakultě v letech 1950–1955 a jeho působením v slavistické sekci akademického Ústavu pro českou a světovou literaturu v letech 1969–1993. Soustředění na teorii a dějiny moderních literatur jej neodvedlo od jeho rusistické orientace, své síly soustavně věnoval i výchově studentů rusistiky a slavistiky. Stal se proto členem oborových rad doktorského studia slavistiky, komparatistiky a bohemistiky. V roce 2002 byl jmenován profesorem.

Kromě vlastních vědeckých projektů, které cílily k pochopení ruského kulturního světa v porovnání se světem západním, k vysvětlení romantické tradice těchto kultur, v teoretických a historických pracích, edicích významných ruských básníků a myslitelů (jako byli Tolstoj, Puškin, Cvetajeva nebo Bachtin) nebo přípravou závažných českých počinů věnovaných naopak Rusku (jako bylo Masarykovo Rusko a Evropa), profesor Vladimír Svatoň neustále podněcoval své žáky a své kolegy a kolegyně k bádání v perspektivách, které mohlo dát jen srovnávání. Připomeňme alespoň jeden z jeho posledních projektů, který postavil společně s Annou Houskovou a na němž se podílelo mnoho kolegů z Filozofické fakulty – *Pokusy o renesanci Západu*. K tomuto svému vědeckému záměru stále připomínat mnohostrannost evropské kultury založil již v roce 1991 komparatistický časopis *Svět literatury*, který vychází na půdě fakulty dodnes. Jeho velké osobní nasazení, snaha co nejvíce propojovat a otevřeně diskutovat měly svůj výraz v angažování se v řadě vědeckých společností, například v Estetické společnosti, Kruhu moderních filologů či v Pražském lingvistickém kroužku.

Tento výčet by zůstal výčtem, kdyby zde nezaznělo, že veškerá vědecká, pedagogická, překladatelská a ediční činnost profesora Svatoň byla vedena vášní pro vědění

a vědu, otevřeností k otázkám. Ptání se bylo myslím jednou z jeho charakteristik, kladl otázky malé i velké, vědecké i praktické, vždy však byly přesné a cílené. Tyto otázky energetizovaly myšlení všech, kteří se s Vladimírem Svatoněm dostali do kontaktu, i těch, kteří jej znali jen zprostředkovaně. Za tou energií, otázkami byla, myslím, vášně pro život a vědomí jeho napjatosti mezi dvěma póly, trvalá netrvalost – dynamika, neukončenost a imperativ osobní individuální volby, imperativ neuspokojenosti s jedinou pohodlnou cestou myšlení. K celistvosti vedou jen protiklady a osobní angažovanost. Jak napsal o Marině Cvetajevové: „... stanovisko je však osobním rozhodnutím, aktem jedinečné vůle: nepřináší obecně platnou katarzi. Existuje ‚kosmický chaos‘ a na člověku je, aby jeho existenci uznal a přijal v něm svůj úděl.“

Tomáš Glanc:

Vážení přítomní,

stojíme dnes před jedním smutným a jedním naléhavým úkolem: máme smutný úkol rozloučit se s Vladimírem Svatoněm, vynikajícím vědcem, vlivným pedagogem a pro mnohé z nás také blízkým člověkem. Jeho silná osobnost ovlivnila myšlení a vnímání mnoha jeho současníků různých generací.

Ale generační, oborová, národnostní i všechna ostatní vnější určení byla Vladimíru Svatoňovi dosti lhostejná. Jeho velikost spočívala mimo jiné ve schopnosti myslet v literární vědě univerzálně, univerzalisticky: o jedinci v kulturních a filozofických souřadnicích, o epochách a jejich duchovních programech. Ačkoliv byl profesorem ruské literatury, znamenala pro něj slovesnost jiných kultur a jazyků a také teoretické myšlení jakékoliv provenience samozřejmě východisko pro vlastní uvažování. Zákonitě se proto od 90. let stal jednou z formujících autorit obnovené komparatistiky na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.

V uměleckých textech nikdy nehledal potvrzení nějakých teorií nebo rysy, po kterých zrovna byla poptávka. Jeho vědecká metoda byla nepředpojatě, až chlapecky otevřená výzvám a obtížím, kterými artefakty zpochybňují naše zažitá pravdy, představy a náš pocit, že jsme něco poznali nebo pochopili.

Dnes a zde není vhodná chvíle k výčtu dlouhé řady knih, statí, edic a odborných zájmů Vladimíra Svatoňe, a to už proto, že sám nepřikládal váhu zásluhám ani úspěchu v běžném smyslu akademickém a sociálním. Až do konce života zato pěstoval smysl pro ojedinělý a vnitřně závazný úsudek, pro konzistentní myšlení a co možná nezávislý pohled na jevy, které podle jeho názoru vyžadovaly důkladnější promýšlení. Tato jeho důsledná a skromná, ale sebevědomá nespoutanost se projevovala i ve vztazích k lidem kolem něj, k nám všem. Nedělil nás na příznivce a kritiky, na své a cizí, zasloužilé a odepsané. Pro něj byly vztahy a jejich proměny živou, tj. proměnlivou tkáně, v které tak jako v literárních dílech hledal nebo postrádal smysl přesahující běžný provoz a zavedené pořádky.

Naléhavý úkol, jenž nám pozůstalým Vladimír Svatoň zanechal a uložil, je péče o tuto subtilní živou tkáň, ať v uměleckých dílech nebo lidských vztazích. On v tomto ohledu byl mistr a my bychom se měli pokusit být jeho co možná chápavými učedníky.

www.ipsl.cz